

روزگار زنان در سلسله‌های ایرانی

ساره نظری

دانشجوی کارشناسی ارشد مطالعات زنان-حقوق زن در اسلام، دانشکده علوم اجتماعی و اقتصادی، دانشگاه الزهرا
sarehnazari36@yahoo.com

چکیده

کشور ایران فرهنگ و قدمتی کهن دارد. در تاریخ تمدن‌های کهن جهان، این کشور برجسته‌ترین و مهم‌ترین سهم در بخشیدن زندگی و درخشش، به دیگر مردم جهان داشته است. نگاه ایرانیان نسبت به زن در اکثر ادوار مثبت و قابل توجه بوده، بالاخص در دوران باستان که او را موجودی مقدس، پاک می‌پنداشتند و مقام او را ارج می‌نهادند. هدف از این مطالعه که به صورت اسنادی-کتابخانه‌ای صورت گرفته است، بررسی مقام و موقعیت زنان در تمامی سلسله‌های ایرانی از دوران ماد تا پایان دوره پهلوی می‌باشد. این مقام و موقعیت در هر دوره شامل مواردی از قبیل: «جایگاه اجتماعی در جامعه، وضعیت حقوقی و دارایی‌های شخصی، خانواده (خواستگاری، مراسم ازدواج، انواع ازدواج، مهریه، جهیزه، طلاق، تعلیم و تربیت فرزندان)، نوع پوشاک، وضعیت اشتغال و مشاغل» است. نتایج و یافته‌ها نشان می‌دهد که زنان همواره در دوره‌های مختلف پا به پای مردان برای پیشرفت و ترقی کشور و فرهنگ خود تلاش کرده‌اند اما متأسفانه همیشه جایگاه ثابتی در طول تاریخ نداشته‌اند و متناسب با تغییر و تحولات هر سلسله، شرایط متفاوتی را درک کرده‌اند.

واژگان کلیدی: زنان، مقام و موقعیت، سلسله‌های ایرانی ماد تا پهلوی

۱- مقدمه

ایران یکی از قدیمی‌ترین و کهن‌ترین مراکز زندگی بشر است. گاه تاریخ ایران را از ورود آریایی‌ها که نام ایران نیز از ایشان گرفته شده است، به فلات ایران آغاز می‌کنند. ولی این به این معنی نیست که فلات ایران تا پیش از ورود ایشان خالی از سکنه یا تمدن بوده است. پیش از ورود آریاییان به فلات ایران تمدن‌های بسیار کهنی در این محل شکفته و پژمرده شده بودند و تعدادی نیز هنوز شکوفا بودند. برای نمونه تمدن شهر سوخته در سیستان، تمدن عیلام در شمال خوزستان، تمدن جیرفت در کرمان، تمدن تپه سیلک در کاشان، تمدن اورارتو در آذربایجان، تمدن تپه گیان در نهاوند و تمدن مانناییان در کردستان و آذربایجان و تمدن کاسی‌ها در لرستان ذکر می‌شود. اگر بخواهیم تمامی سلسله‌های ایرانی در طول تاریخ را بررسی کنیم می‌توان آن‌ها را به دو دسته قبل و بعد از اسلام تقسیم کرد.

- حکومت‌های قبل از اسلام: مادها، هخامنشیان، سلوکیان، اشکانیان، ساسانیان
- حکومت‌های پس از اسلام: طاهریان، صفاریان، سامانیان، زبیریان، بوییان، غزنویان، سلجوقیان، خوارزمشاهیان، ایلخانیان، تیموریان، صفویان، افشاریان، زندیان، قاجاریان، سلسله پهلوی

در این پژوهش سعی شده است تا روزگار زنان به طور مفصل و جامع در هر حکومت و خاندان ایرانی بررسی شود حال اگر از سلسله‌ای اطلاعات چندانی در وضعیت و موقعیت زنان پیش نیامده باشد و برای جلوگیری از گزافه‌گویی به آنها پرداخته شده است. البته لازم به ذکر است که این اتفاق معمولاً برای سلسله و دوره‌های نامی و بزرگی هم چون هخامنشیان یا ساسانیان و صفویه نمی‌افتد بلکه ما شاهد آن در دورانی هستیم که به طور موقت حکمرانی کرده‌اند و تاریخ‌دان‌ها توجه چندانی به آنها نکرده‌اند.

۲- سلسله ماد

(۱) وضعیت اجتماعی: در ایران پیش از ورود آریایی‌ها و هم‌زمان با شکل‌گیری تجمعات انسانی، کانون مرکز خانواده قدرت قبیله بود و در این دوره ارزش و اهمیت زن نسبت به مرد فزونی یافت چرا که او هم در خانه و هم در بیرون از خانه پا به پای مردان کار می‌